

جنگ اعلام‌نشده ایران و اسرائیل در دریا (بخش ۲): احتمال افزایش تنش نظامی

به قلم فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

۲۹ آوریل ۲۰۲۱

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/iran-and-israels-undeclared-war-sea-part-2-potential-military-escalation
العربية (/ar/policy-analysis/hrb-ayran-wasrayyl-ghyr-almInt-fy-albhr-aljz-althany-ahtmal-altsyd-alskry/)

درباره نویسنده

فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

او پیش از این برای موسسه واشنگتن در باره استراتژی تهران در باره استفاده از جنگ افزارهای دریایی ایران در جنگ نامتقارن نوشته است

تحلیل کوتاه

گرچه هر دو طرف سعی کرده‌اند حملات دریایی خود را در مقابله-به-مثل تحت کنترل داشته باشند این حملات با ریسک قابل توجه اشتباه محاسبه و افزایش تنش همراه است که می‌تواند کشتیرانی بین‌المللی را به خطر بیندازد

در ۱۳ آوریل انفجارهایی کشتی خودروبر «هایپرون ری» تحت مالکیت اسرائیل را در نزدیکی فجیره لرزاند یک هفته قبل از آن شناور ایرانی «ساویز» با انفجارهایی بشدت آسیب دیده بود. ساویز یک کشتی باربری تغییریافته است که ایران آن را به طور دائمی در دریای سرخ مستقر کرده تا از آن به عنوان پایگاهی برای جمع‌آوری اطلاعات و زرادخانه شناور استفاده کند. این دو حمله پی‌درپی ظاهراً آخرین واکنش‌ها در جنگ پنهان طولانی و کم‌شدت بین ایران و اسرائیل است.

از سال ۲۰۱۹ درگیری در جبهه دریایی این جنگ اعلام‌نشده بیشتر شده است. این امر عمدتاً به خاطر افزایش تلاش‌های ایران برای قاچاق نفت است که هدف آن تامین مالی حزب‌الله لبنان و تسهیل عملیات‌های خارجی نیروی قدس سپاه پاسداران ایران و حمایت از رژیم اسد در سوریه است (برای بحث کامل‌تر درباره این شبکه قاچاق به بخش اول این دیدبان سیاست‌گذاری

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iran-and-israels-undeclared-war-sea-part-1-irgc-hezbollah->

financing-schemes رجوع کنید). البته ایران مدت‌ها قبل از سال ۲۰۱۹ از کشتی برای ارسال سلاح و مهمات به گروه‌هایی مثل حزب‌الله حماس و جهاد اسلامی فلسطین استفاده می‌کرده و اسرائیل دست‌کم چهار فروند از این کشتی‌ها را بین سال ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۴ توقیف کرده است. اما میل تهران برای تقویت حضور نظامی خود در سوریه و زنجیره کمک‌های خود به حزب‌الله منجر به ارسال نظام‌مند محصولات قاچاق نفت آذوقه و گاهی تسلیحات شده است. در پاسخ اسرائیل ظاهراً با حمایت متحدان غربی و شاید کشورهای عرب خلیج فارس عملیات مختل‌کننده خود را به صورت هماهنگ‌تری در دریا آغاز کرده است.

اسرائیل هرگز علناً مسئولیت این حملات علیه کشتی‌های ایرانی به مقصد سوریه را به عهده نگرفته اما گزارش رسانه‌ها و درز غیررسمی اطلاعات نقش اسرائیل را در کل تایید کرده و نقش ایران در حملات اخیر به کشتی‌های اسرائیلی هم روشن است. هر دو طرف ظاهراً می‌خواهند حملات‌شان با خویشتنداری همراه باشد اما این موقعیت به‌هرحال می‌تواند به افزایش تنش منجر شود خصوصاً حالا که در میانه حملات جدید به جبهه‌های دیگر (مثل عملیات خرابکاری ۱۰ آوریل علیه تاسیسات هسته‌ای نطنز ایران) ظاهراً

شناورهای غیررسمی نظامی مثل ساویر هم هدف گرفته می‌شوند.

عملیات اختلال دریایی

در نوامبر ۲۰۱۹ ایران فاش کرد که سه نفتکش این کشور (هپینس ۱، جلم و ساییتی) در سواحل عربستان در دریای سرخ طی یک دوره شش‌ماهه مورد حمله قرار گرفته‌اند و این تهران را واداشت به مراجع کشتیرانی بین‌المللی هشدار دهد که مسیرهای تجاری در آن آبراه دیگر امن نخواهد بود. مطابق یک گزارش اخیر *وال استریت ژورنال* در سال ۲۰۲۰ احتمالاً شش شناور ایرانی دیگر هدف قرار گرفته‌اند. در این گزارش آمده که در مجموع «اسرائیل دست‌کم دوازده کشتی به مقصد سوریه را هدف گرفته است» که بیشتر آن‌ها حامل نفت ایران و برخی از آن‌ها حامل سلاح و مواد برای برنامه موشک‌های دقیق‌زن حزب‌الله (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/irans-precision-missile-project-moves-lebanon>) بوده‌اند. همین‌طور *نیویورک تایمز* در ماه مارس گزارش داد که یگان کماندویی ناوتیپ-۱۳ از نیروی دریایی اسرائیل با استفاده از مین یا سلاح‌های دیگر دست‌کم ده مورد از این‌گونه حملات را عمدتاً در دریای سرخ و همچنین در شرق مدیترانه انجام داده است. چند روز بعد روزنامه اسرائیلی *هاآرتز* با تفصیل بیشتری درباره این گزارش‌ها تایید کرد که این عملیات «جنگ اقتصادی» شامل ده‌ها حمله بوده و میلیاردها دلار برای ایران خسارت در بر داشته است.

کشتی‌هایی که تایید شده هدف قرار گرفته‌اند در مسیر دریای سرخ کانال سوئز و مدیترانه به سمت پایانه‌های نفتی برون‌کرانه‌ای سوریه در نزدیکی بانیا س حرکت می‌کردند. بعد از این حملات برخی کشتی‌های ایرانی شروع به تغییر جهت و عبور از مسیر بسیار طولانی‌تری کردند که قاره آفریقا را دور می‌زند و این امر منجر به اختلال در زنجیره تامین سوخت در سوریه و جیره‌بندی آن شد.

توقیف و حملات دریایی شناخته‌شده ایران و اسرائیل

تاریخ	شناور/تاسیسات	مالک/پرچم	مکان	توضیحات
۳ ژانویه ۲۰۰۶	کارین آ	فلسطینی/تونگا	دریای سرخ	از سوی نیروهای ویژه دریایی اسرائیل توقیف شد و به ایلات برده شد. حامل ۵۰ تن تسلیحات ایرانی و روسی برای حماس در غزه.
۳ نوامبر ۲۰۰۹	ام‌وی فرانکوپ	آلمان/آنتیگوا	نزدیک سواحل قبرس در شرق مدیترانه	از سوی نیروهای ویژه دریایی اسرائیل توقیف شد و به اشداد برده شد. حامل ۳۲ تا ۶۰ تن تسلیحات ایرانی و چینی برای حزب‌الله از طریق سوریه.
۱۵ مارس ۲۰۱۱	ویکتوریا	آلمان/لیبریا	شرق مدیترانه	از سوی نیروهای ویژه دریایی اسرائیل توقیف شد در حالی که حامل ۵۰ تن تسلیحات ایرانی برای حماس در غزه بود از جمله موشک‌های ضدکشتی.
۳ مارس ۲۰۱۴	کلوس سی	جزایر مارشال/پاناما	دریای سرخ	از سوی نیروهای ویژه دریایی اسرائیل توقیف شد و به ایلات برده شد. حامل سلاح‌های ایرانی از جمله راکت‌های ام-۳۰۶ که در سوریه مونتاژ شده بود به مقصد غزه.
۲ می ۲۰۱۹	هپینس ۱	ایران/مغولستان	دریای سرخ	آسیب به موتورخانه برای تعمیر به جده یدک کشیده شد. حامل ۱ میلیون بشکه سوخت به سوریه.
۲۳ ژوئن ۲۰۱۹	ژوئن لوله‌های پایانه نفتی بانیا س	سوریه	نزدیک سواحل سوریه در شرق مدیترانه	خرابکاری منجر به آسیب پنج خط لوله زیردریا شد.
۲۱ آگوست ۲۰۱۹	طم	ایران	دریای سرخ	در حالی که ۱۰۳ میلیون بشکه نفت خام را به سوریه می‌برد به یک «نقص فنی» افشاننده دچار شد.

۱۱ اکتبر ۲۰۱۹	سایتی (تغییر نام یافته به سودا)	ایران	دریای سرخ	دو پرتابه انفجاری یا مین ناوچسب به بدنه کشتی باری آسیب زد
۲۷ ژانویه ۲۰۲۰	لوله‌های پایانه نفتی بانپاس	ایران	نزدیک سواحل سوریه در شرق مدیترانه	خرابکاری منجر به آسیب خطوط لوله زیردریا شد
۲۵ فوریه ۲۰۲۱	ام‌وی هلیوس ری	اسرائیل/باهاما	خلیج عمان	آسیب ناشی از پرتابه نامعلوم به بدنه کشتی خودروبر
۱۰ مارس ۲۰۲۱	شهرکرد	ایران	مدیترانه	حمله از بالا احتمالاً به وسیله پرتابه انفجاری یا پهپاد پرسوزن و آسیب به کانتینرهای کشتی حاوی تجهیزات ماشین‌آلات سنگین
۲۵ مارس ۲۰۲۱	لوری	اسرائیل/لیبریا	دریای عرب	آسیب ناشی از پرتابه/مین ناوچسب به بدنه کشتی باری که احتمالاً حامل تسلیحات اسرائیلی به هند بود
۶ آوریل ۲۰۲۱	ساویز	ایران	دریای سرخ	آسیب زیر خط آب به زرادخانه شناور/کشتی جاسوسی ناشی از مین ناوچسب
۱۳ آوریل ۲۰۲۱	هایپریون ری	اسرائیل/باهاما	خلیج عمان	آسیب ناشی از احتمالاً پرتابه انفجاری به بدنه کشتی خودروبر

ماهیت این رویدادها به عنوان مقابله به مثل در سال ۲۰۲۱ آشکارتر شد. در ۲۵ فوریه کشتی خودروبر «ام‌وی هلیوس» متعلق به اسرائیل در حالی که از خلیج عمان عبور می‌کرد در اثر دو انفجار آسیب دید. دولت اسرائیل مقصر این واقعه را ایران دانست و تلویحا گفت که پاسخ خواهد داد. در ۱۰ مارس کشتی کانتینری «شهرکرد» در حال نزدیک شدن به ساحل لاذقیه سوریه مورد اصابت یک «شش انفجاری» قرار گرفت که منجر به آتش گرفتن عرشه و نابودی دو کانتینر حاوی قطعات ماشین‌آلات سنگین کاتریلر شد. ظاهراً پاسخ ایران در ۲۵ مارس اتفاق افتاد وقتی کشتی کانتینری «لوری» اسرائیلی در مسیر خود از حیفا به هند وسط دریای عرب هدف حمله قرار گرفت. سپس حمله ۶ آوریل به ساویز اتفاق افتاد که موقعیت استراتژیک‌اش در نزدیکی مجمع‌الجزایر «دهلک» اریتره از مدت‌ها پیش آن را قادر ساخته است تا به‌عنوان یکی از نقش‌های احتمالی از شورشیان حوثی یمن در جنگ‌شان علیه ائتلاف سعودی حمایت کند. حمله به «هایپریون ری» نزدیک ساحل امارات آخرین مورد شناخته شده از این مقابله‌هاست.

موارد مرتبط دیگری هم ظاهراً وجود دارد که بسیاری از آن‌ها شامل دیگر کشورها هدف‌ها یا تاکتیک‌های دیگری می‌شود:

- اقدام مصر به پایین کشیدن پرچم و توقیف نفتکش «سی شارک» متعلق به امارات که نفت خام را از پایانه جزیره خارک ایران احتمالاً به مقصد سوریه حمله می‌کرد
- مورد عجیب نفتکش «تور ۲» که در ژانویه ۲۰۱۹ بعد از تحویل نفت خام ایران در لاذقیه به نحوی به گل نشست
- دو مورد خرابکاری ژوئن و ژانویه ۲۰۲۰ در خطوط نفت زیردریا متعلق به سوریه - که پایانه‌های برون کرانه‌ای را به پالایشگاه بانپاس وصل می‌کند- درست پیش از ورود نفت‌کش‌های ایرانی برای تخلیه رخ داد
- اقدام بریتانیا به توقیف نفتکش «گریس ۱» در جبل الطارق که بعداً پس از آزادسازی نفت خود را به سوریه تحویل داد
- حمله سایبری ماه می ۲۰۲۰ به تاسیسات بندرعباس که عموماً آن را پاسخ اسرائیل به حملات سایبری ایران به سیستم آبی آن کشور دانسته‌اند

در تلاشی ظاهراً حساب شده از هر دو طرف برای اجتناب از افزایش تنش هیچ یک از کشتی‌های مورد هدف دچار آسیب چشمگیر نشده

است (گرچه دست‌کم دو کشتی در نتیجه انفجارها مجبور به بازگشت به ایران شدند). در واقع برخی از این حملات نشان‌دهنده دقت فوق‌العاده بالا بوده است. مثل تخریب هدفمند کانتینرهای معینی روی عرشه «شهرکرد».

در می ۲۰۲۰ دولت آمریکا درباره نحوه برخورد با کشتیرانی غیرقانونی و شیوه‌های دوزدن تحریم که سپاه پاسداران حزب‌الله و بازیگران دیگر به کار می‌برند [رهنمودی برای صنایع دریایی صادر کرد](#)

https://home.treasury.gov/system/files/126/05142020_global_advisory_v1.pdf). طی چند ماه اثر ترکیبی فشار

بین‌المللی و تلاش‌های نظامی اسرائیل عملیات قاچاق نفت ایران را چنان مختل کرد که نیروی دریایی روسیه شروع به اسکورت کشتی‌های ایرانی کرد تا زنجیره تامین نیازهای رژیم اسد را حفظ کند. مثلاً مطابق گزارش‌ها که موسسه دریایی آمریکا در اکتبر منتشر کرد نفتکش ایرانی «سماج» بنا به گزارش‌ها بعد از عبور از کانال سوئز فرستنده-گیرنده خود را خاموش کرد و تحت حفاظت کشتی‌های روسی با عبور از مدیترانه به سوریه رسید.

پیامدها

تا کنون منازعه کم‌شدت دریایی ایران و اسرائیل در [سطح منطقه خاکستری \(https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/operating-gray-zone-countering-irans-asymmetric-way-war\)](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/operating-gray-zone-countering-irans-asymmetric-way-war) پایین‌تر از آستانه خصومت‌های اعلام‌شده باقی مانده است. هر دو طرف در پی اجتناب از افزایش تنش بوده‌اند چون ممکن است خطوط کشتیرانی و اقتصاد کشتیرانی آن‌ها را مختل کند. با این حال هر دو کشور توانمندی و تجربه جنگ دریایی ویژه‌ای دارند و بنابراین هیچ کدام به چیزی کمتر از برتری دریایی راضی نمی‌شوند. اما آهنگ حملات آن‌ها مدتی است افزایش یافته و می‌توان انتظار داشت که شتاب بیشتری پیدا کند و همزمان به ناحیه جغرافیایی بزرگ‌تری گسترش یابد و احتمالاً سامانه‌ها و تاکتیک‌های بیشتری را به خدمت بگیرد (مثلاً زیردریایی‌ها استفاده از کشتی‌های مادر برای برپا ساختن پست‌های دریایی پهپادهای دوربردتر و قایق‌های تندرو).

واقعاً ساویر به خصوص ریسک افزایش تنش را نشان داد. این حمله که زیر خط آب صورت گرفت ظاهراً برای زمین‌گیرکردن یا حتی غرق‌کردن این کشتی طراحی شده بود. افزون بر این با توجه به طبقه‌بندی فنی این کشتی تحت عنوان کشتی باری غیرنظامی این حمله در واقع اولین عملیات علیه یک هدف نظامی غیررسمی بود که ممکن است ایران را وادار به مقابله به مثل علیه نیروهای دریایی اسرائیل کند. ازین گذشته این واقعه در فاصله کمتر از صد مایلی محل عبور ناوگروه «یو اس اس اس آیزنهاور» رخ داد و بعد از آن ایران ادعاهای بی‌پایه‌ای مطرح کرد مبنی بر این‌که کشورهای دیگر هم ممکن است دخیل بوده باشند. این مسئله خطر کشیده‌شدن واشنگتن به یک درگیری را نشان می‌دهد.

در نهایت گستردگی آسیب ساویر ممکن است نیازمند تعمیرات اساسی در بندرگاه باشد و بازگشت احتمالی آن را به ایران ایجاب کند. در این صورت تهران ممکن است تصمیم بگیرد با اعزام پایگاه‌های دریایی شناور مجهز به تسلیحات سنگین‌تر مثل شهید رودکی (نیروی دریایی سپاه) یا مکران (نیروی دریایی ارتش ایران) این ایستگاه را حفظ کند و این یعنی حضور نظامی اساسی و رسمی ایران در دریای سرخ. سناریویی که پذیرش آن برای اسرائیل و دیگر قدرت‌های منطقه‌ای دشوار خواهد بود.

فرزین ندیمی هموندیار انستیتو واشنگتن و متخصص امور امنیتی و دفاعی ایران و منطقه خلیج فارس است

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

۱۱ فوریه ۲۰۲۲

◆
Farzin Nadimi

[\(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology\)](#)

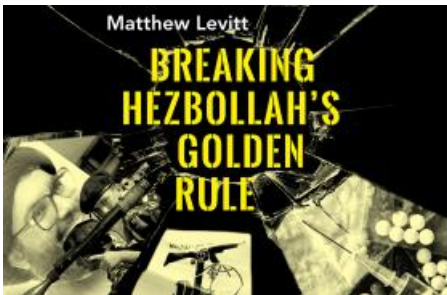
BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

۱۱ فوریه ۲۰۲۲

◆
Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

۹ فوریه ۲۰۲۲

◆
Matthew Levitt

[\(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule\)](#)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/anrzh-y-w-aqtsad/\)](#) انرژی و اقتصاد

[\(fa/policy-analysis/khlyj-w-syast-hwzh-anrzh-y/\)](#) خلیج و سیاست حوزه انرژی

[\(fa/policy-analysis/mn-ashah/\)](#) منع اشاعه

[\(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/\)](#) نظامی و امنیتی

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/asrayyl/\)](#) اسرائیل

[\(fa/policy-analysis/ayran/\)](#) ایران

